

Prof. dr. sc. Dragoljub Stojanov^{*}

Prof. dr. sc. Heri Bezić^{**}

Univ. spec. oec. Tomislav Galović^{***}

UDK 339.137(497.5-37)
Izvorni znanstveni članak

IZVOZNA KONKURENTNOS PRIMORSKO -GORANSKE ŽUPANIJE⁴

SAŽETAK:

S ciljem postizanja višeg nivoa izvozne konkurentnosti, neophodno je identificirati prednosti te prepreke s kojima se suočavaju uvoz i izvoz Primorsko-goranske županije. Za male ekonomije poput Hrvatske, izvozna konkurentnost je ključ održivoga rasta i vitalnosti gospodarske aktivnosti. Pravilnim iskorištavanjem prednosti te minimiziranjem rizika kreira se povoljna klima za povećanje investicijskih aktivnosti i zaposlenosti, minimiziraju se troškovi, raste produktivnost. Izvoz također omogućuje domaćoj proizvodnji da dosegne učinke ekonomije obujma. Prethodno navedene posljedice nedvojbeno rezultiraju gospodarskim razvojem. Područje proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava, na čelu s brodogradnjom, bilježi suficit u vanjskotrgovinskoj razmjeni Primorsko-goranske županije upravo zbog njezinih komparativnih prednosti. Međutim egzistiraju strukturalni problemi koji slabe izvozna konkurentnost najpropulzivnije izvozne grane. Primorsko-goranska županija je zabilježila strelovit rast u djelatnostima poput trgovine i prerađivačke industrije zahvaljujući povoljnom poslovnom okruženju i poslovnom sektoru u proteklih nekoliko godina. Međutim ne smije se isključiti stvoreni deficit pojedinih djelatnosti Primorsko-goranske županije niti negativni financijski rezultati poduzeća proizašli iz nedovoljne konkurentnosti poduzeća.

Ključne riječi: izvozna konkurentnost, RCA indeks, neto izvoz RCA, gospodarska aktivnost Primorsko-goranske županije, međunarodna razmjena

JEL classification: O18, O12, F18, R11

1. UVOD

Početak 21. stoljeća konkurentnost Hrvatske karakteriziralo je stabilno makroekonomsko okruženje, porast investicija namijenjenih razvoju infrastrukture i obrazovanja, te su inicirani procesi institucionalnih promjena čija je realizacija pretpostavka pomaka u kvaliteti poslovnog okruženja, a o čemu ovisi također kvaliteta poslovnog sektora. U tom je razdoblju bio evidentan pomak Hrvatske na ljestvici konkurentnosti Svjetskoga gospodarskog foruma. Većina pokazatelja konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva, počevši od produktivnosti i smanjenja deficita javnog sektora do rasta bruto

¹ * Prof.dr.sc. Dragoljub Stojanov, redoviti profesor Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

² ** Prof.dr.sc. Heri Bezić, redoviti profesor Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

³ *** Univ.spec.oec. Tomislav Galović, asistent na Katedri za Međunarodnu ekonomiju, Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci

⁴ Rad je nastao u okviru znanstvenog projekta «Inovativnost, transfer tehnologije i konkurentnost hrvatskog izvoza», no. 081-0811403-1414 koji se provodi uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske.

društvenog proizvoda te rasta inozemnih ulaganja, indicirala je ekspanziju gospodarstva Republike Hrvatske ali uz prisutnost nedovoljne dinamike.

Treba napomenuti da još uvijek egzistiraju ograničenja koja usporavaju ubrzanije razvijanje konkurentskih sposobnosti i napredovanje, i to prvenstveno na područjima pravosuđa, korupcije, javne uprave, kompetentnosti menadžmenta, sposobnosti usvajanja novih znanja, tehnologija i inovacija. Međutim nastanak svjetske krize u SAD-u, koja se strelovitom brzinom širila na ostale zemlje osjetno je utjecala na sva gospodarstva uključujući Hrvatsku. Posljedice su vidljive: usporavanje bruto domaćeg proizvoda, usporavanje direktnih inozemnih investicija, vanjskotrgovinski protekcionizam, smanjenje osobne potrošnje kao i javne potrošnje. Prema tome lako je pretpostaviti da je istovremeno s nacionalnom konkurentnošću Republike Hrvatske pogođena regionalna i konkurentnost Primorsko-goranske županije.

Konkurentnost hrvatskoga gospodarstva na nacionalnoj razini predstavlja refleksiju konkurentskih sposobnosti odnosno potencijala i ograničenja na regionalnoj i lokalnoj razini, što u prvi plan stavlja važnost ujednačenoga regionalnog i lokalnog razvoja u zemlji. Problemi konkurentnosti Hrvatske uvelike su slični problemima Europske unije, ali su različitog intenziteta. Globalna recesija izazvala je udar na konkurentnost najotpornijih, svjetske ekonomske divove koji su se morali okrenuti ograničenom protekcionizmu kako bi zaštitili svoje gospodarstvo. Prema tome postavlja se pitanje ako su pokleknule visoko razvijene zemlje, u kakvom je stanju konkurentnost siromašnih zemalja odnosno zemalja u razvoju poput Republike Hrvatske? Kakva je nacionalna a kakva je regionalna konkurentnost tih zemalja? Što će se dogoditi sa županijama poput Primorsko-goranske županije? Što se događa s vanjskotrgovinskom razmjenom i kakvi se učinci bilježe? Kakva je uloga izvoza u sklopu konkurentnosti Primorsko-goranske županije?

Atraktivnost Hrvatske kao odredišta za investicije i zapošljavanje još uvijek je razmjerno slaba. Premda su ulaganja u istraživanja i razvoj bila iznad prosjeka novih zemalja članica Europske unije, konkurentnost hrvatskoga gospodarstva ne bazira se na inovacijama, znanju i obrazovanoj radnoj snazi, nego na razmjerno slabijoj konkurentnosti rada zbog relativno niske produktivnosti i ograničenoga tehnološkog sadržaja proizvoda i komponenti.

U istraživanju je poseban naglasak stavljen na vanjskotrgovinsku razmjenu Primorsko-goranske županije. Pomoću vanjskotrgovinskih indikatora izračunata je konkurentnost gospodarstva Primorsko-goranske županije.

Konkurentnost je mjerena pomoću Regionalnog indeksa konkurentnosti uzimajući u obzir poslovno okruženje i poslovni sektor. Uzimaju se također u obzir indikatori poput doprinosa uvoza i izvoza BDP-u, izvozne propulzivnosti te uvozne ovisnosti koji mjere konkurentnost vanjskotrgovinskog sektora Primorsko-goranske županije.

2. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

U okviru istraživanja Nacionalnoga Vijeća za konkurentnost (2008) iznesene su činjenice o stupnju konkurentnosti Primorsko-goranske županije. Konkurentnost Primorsko-goranske županije podrazumijeva potencijale ali i ograničenja konkurentnih sposobnosti. Takvi čimbenici uvelike determiniraju vođenje dugoročno održive regionalne politike i njezinog razvoja. Da bi se ocijenilo sadašnje stanje i dostigao viši stupanj razvoja, potrebno je utvrditi kakav je zaista gospodarski profil i gospodarska aktivnost Primorsko-goranske županije. S ciljem postizanja točne ocjene konkurentnosti Primorsko-goranske županije koristi se Regionalni indeks konkurentnosti. Putem Regionalnog indeksa konkurentnosti ne uspoređuju se samo rangovi regija i županija, već je stavljena orijentacija na faktore koji stoje iza jakosti i slabosti okruženja Primorsko-goranske županije.

Usporedbom ključnih elemenata konkurentnosti s ostalim regijama ili županijama pridonosi se lakšem razumijevanju razloga povoljne ili slabije pozicije Primorsko-goranske županije. Nadalje primjenom Regionalnog indeksa konkurentnosti olakšava se praćenje i analiza utjecaja novih propisa, zakona, mjera kao i poslovnih odluka. Time bi potencijalni investitori i nositelji političkih odluka mogli s većom sigurnošću predvidjeti potencijalne rizike i prepreke njihovih poslovnih poduhvata.

Primorsko-goranska županija zauzima šesto mjesto prema kvaliteti poslovnog okruženja te peto mjesto u kvaliteti poslovnog sektora na ljestvici konkurentnosti županija u Republici Hrvatskoj. Ako se uzme u obzir rang kvalitete poslovnog sektora i rang kvalitete poslovnog okruženja, tada prema rezultatima statističkog ranga zauzima ukupno treće mjesto na ljestvici konkurentnosti.

Sukladno rezultatima perceptivnog ranga Primorsko-goranska županija zauzima osmo mjesto. Takva nepodudarnost ukazuje na manju konkurentnost Primorsko-goranske županije prema percepciji ispitanika nego što o tome govori statistička vrijednost indikatora koji mjere kvalitetu poslovnog okruženja.

Treba istaknuti da Primorsko-goranska županija u 2007. godini bilježi nešto slabiju konkurentnost od ranga BDP-a po stanovniku (četvrto mjesto), što upućuje na upitnost dugoročnoga gospodarskog rasta. S obzirom na to da su rang BDP-a po stanovniku i rang konkurentnosti poprilično blizu, može se zaključiti da postoji tendencija uravnotežene regionalne konkurentnosti Primorsko-goranske županije.

U nastavku slijedi Grafikon 1. u kojem je prikazana konkurentnost Primorsko-goranske županije u odnosu na šest županija jadranske Hrvatske.

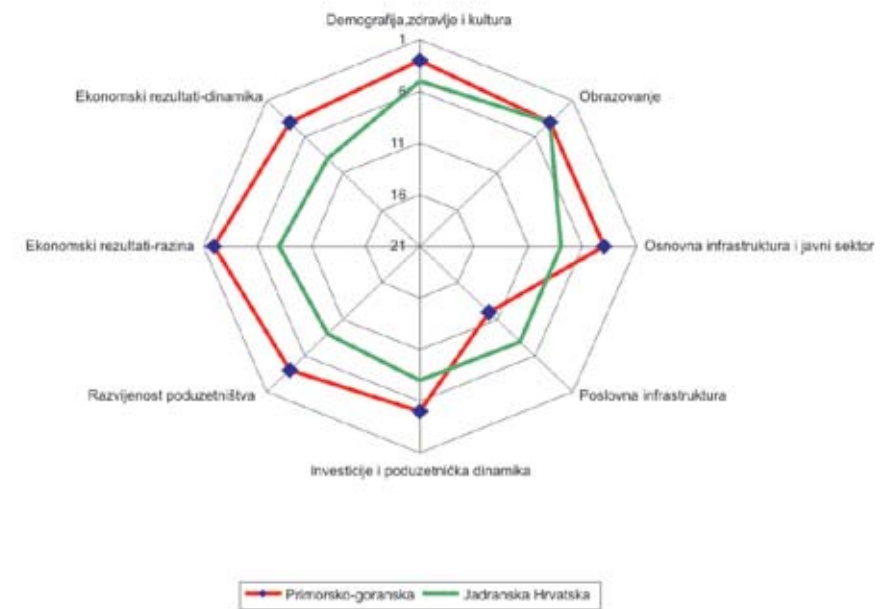
Iz grafikona je jasno vidljivo osam ključnih faktora poslovnog okruženja i poslovnog sektora koji determiniraju konkurentnost Primorsko-goranske županije i regije. Detaljnijom analizom dolazi se do zaključka iz kojeg proizlazi da Primorsko-goranska

županija ima osjetno više vrijednosti faktora u odnosu na ostale županije jadranske Hrvatske. Valja istaknuti da Primorsko-goranska županija zauzima vodeću poziciju u pogledu kvalitete poslovnog sektora. Ako se govori o rangu kvalitete poslovnog okruženja, evidentna je dominacija Primorsko-goranske županije s izuzetkom poslovne infrastrukture gdje županijejadranske Hrvatske ostvaruju ipak veću vrijednost i viši rang.

Istraživanje o konkurentnosti Primorsko-goranske županije naglašava razlike u konkurentnosti koje proizlaze iz razlika u kvaliteti faktora poslovnog okruženja i poslovnog sektora. U nastavku se iznose prednosti i nedostaci vezani uz konkurentnost Primorsko-goranske županije.

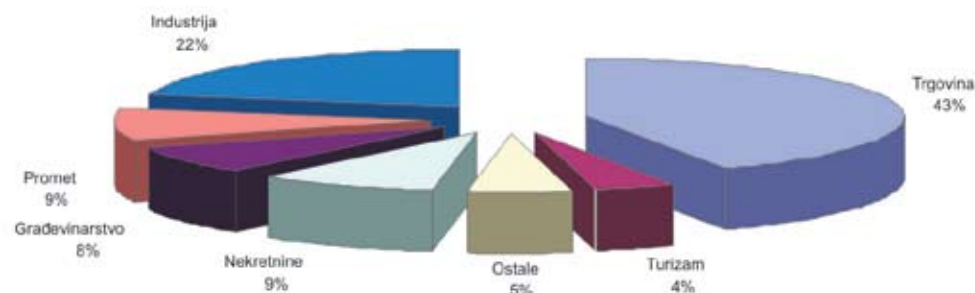
Ako se uzme u razmatranje konkurentnost 21 županije Republike Hrvatske, treba istaknuti da se Primorsko-goranska županija ubraja između sedam najbolje rangiranih županija s konkurentskim prednostima u demografiji, zdravlju i kulturi, obrazovanju, osnovnoj infrastrukturi i javnom sektoru. Kada se uzme u obzir kvaliteta poslovnog sektora Primorsko-goranske županije, bitno je izdvojiti da faktori poput investicija i poduzetničke dinamike,

Grafikon 1. Konkurentnost Primorsko-goranske županije u 2007. godini

Izvor: Nacionalno Vijeće za konkurentnost: „Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2007“, Zagreb, 2008.

Grafikon 2. Najznačajnije djelatnosti gospodarstva PGŽ po ukupnom prihodu u 2007. godini

Izvor: Hrvatska gospodarska komora: „Gospodarski profil Primorsko-goranske županije u 2007. godini, Rijeka, 2008.

razvijenosti poduzetništva te ekonomskih rezultata-razine i dinamike zauzimaju visoke pozicije te se očituju kao konkurentne prednosti Primorsko-goranske županije. Valja napomenuti da poslovna infrastruktura predstavlja jedino područje u kojem Primorsko-goranska županija nije izrazito konkurentna te se nalazi na sredini ljestvice konkurentnosti.

Činjenica da je poslovna 2007. godina uspješno zaključena govori o zadovoljavajućoj poslovnoj klimi i uspješnom iskorištavanju vlastitih prednosti. Gospodarski pokazatelji ukazuju da je u 2007. godini broj poduzetnika u županiji uvećan za 7,1%. Povećan je također broj zaposlenih što dokazuje porast od 2,6% u odnosu na 2006. godinu. Evidentan je porast prosječne neto plaće od 4,7% u odnosu na 2006. godinu.⁵

Navedeno zadovoljavajuće stanje u promatranom razdoblju može se pripisati konkurentnosti glavnih djelatnosti koje predstavljaju jedne od pokretača gospodarstva Primorsko-goranske županije.

Slijedi Grafikon 2. koji pokazuje najznačajnije djelatnosti gospodarstva Primorsko-goranske županije po ukupnom prihodu u 2007. godini.

Podaci o poslovanju za 2007. godinu pokazuju da Primorsko-goranska županija ima šest glavnih djelatnosti, gdje je evidentan porast udjela trgovine (sa 40,87% na 42,72%), prijevoza i skladištenja (sa 9,05% na 9,22%), te poslovanja nekretninama (sa 7,37% na 9,01%), a smanjen je udio prerađivačke

industrije (sa 23,99% na 21,65%), građevinarstva (sa 8,44% na 7,80%) te hotela i restorana (sa 4,54% na 4,43%).

Prema tome razvidno je da je trgovina djelatnost koja uvelike pridonosi rastu gospodarske aktivnosti. Primjera radi, u proteklih nekoliko godina trgovačka poduzeća znatno povećavaju svoju aktivnu razliku od ostalih djelatnosti. U 2007. godini ostvarenja najviše stope rasta još od 2002. godine. Jedna od glavnih komponenata koja je utjecala na rast BDP-a jest osobna potrošnja uzrokovana porastom plasmana kredita stanovništvu te realan rast plaća. Rast osobne potrošnje potaknuo je ekspanziju trgovinske djelatnosti (kao i ostale djelatnosti). Prodaja prehrambenih proizvoda zauzima mjesto jednog od značajnih generatora prihoda u okviru trgovinskih djelatnosti.

Sukladno tomu, može se jednostavno zaključiti da važnost stabilnosti makroekonomskog okruženja ima važnu ulogu u ekspanziji trgovine. Ne treba zaboraviti da je najveći poticaj rastu trgovine također dan od strane motornih goriva i maziva. Sam po sebi logičan primjer, s obzirom na činjenicu da rast gospodarstva uvjetuje rast cijena nafte i naftnih derivata.

U prethodnom dijelu istraživanja moguće je uočiti važnost trgovinske djelatnosti u odnosu na ostale djelatnosti gospodarstva Primorsko-goranske županije. Ako se uzme u obzir međunarodna razmjena Županije i udio djelatnosti u izvoznj aktivnosti, situacija je potpuno drugačija. Prerađivačka industrija je pokretač izvozne aktivnosti Županije.

⁵ Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Rijeka: Gospodarski profil Primorsko-goranske županije u 2007. godini, Rijeka, 2008. str. 100.

3. IZVOZNA KONKURENTNOST GOSPODARSTVA PRIMORSKO - GORANSKE ŽUPANIJE

U ovom dijelu istraživanja naglasak je stavljen na izvozna konkurentnost gospodarstva Primorsko-goranske županije.

3.1. Model

Analički pristup temelji se na znanstvenim rezultatima ključnih indikatora koji mjere razinu konkurentnosti gospodarstva Primorsko-goranske županije. Prethodno spomenuti indikatori intenzivno su korišteni u modernim ekonomskim istraživanjima gdje se evaluira i ističe važnost trgovinskih režima i specijalizacije zemalja koje imaju komparativnu prednost u određenim robama koje su predmet vanjskotrgovinske razmjene.

Doprinos vanjskotrgovinskog sektora u stvaranju BDP-a iznimno je značajan i predstavlja jedan od važnijih pokazatelja izvozne konkurentnosti Primorsko-goranske županije. Doprinos vanjskotrgovinskog sektora pokazuje realnu sposobnost gospodarstva da u odnosima s inozemstvom ostvari određeno povećanje ili smanjenje nacionalnog dohotka.⁶

Doprinos vanjskotrgovinskog sektora obuhvaća doprinos robnog uvoza i izvoza koji se izračunavaju prema sljedećim formulama:

$$\text{Doprinos izvoza: } D_i = [(X_t - X_{t-1}) / Y_{t-1}] * 100,$$

gdje je:

X_t – robni izvoz u određenom razdoblju
 X_{t-1} – robni izvoz u prethodnom razdoblju
 Y_{t-1} – BDP u prethodnom razdoblju

$$\text{Doprinos uvoza: } D_u = [(M_t - M_{t-1}) / Y_{t-1}] * 100$$

gdje je:

M_t – robni uvoz u određenom razdoblju
 M_{t-1} – robni uvoz u prethodnom razdoblju
 Y_{t-1} – BDP u prethodnom razdoblju

Doprinos izvoza prikazuje koliko je robni izvoz utjecao na rast BDP-a. Pozitivan predznak predstavlja pozitivan utjecaj na rast BDP, a negativan

⁶ Grgić, M.: Značaj vanjske trgovine za privredni rast i granice za financiranje deficita platne bilance, Ekonomski pregled, God. (40.), br. 3-4., Zagreb, 1989., str.135.

predznak predstavlja smanjivanje BDP-a. Kod doprinosa uvoza situacija je obrnuta, pa pozitivan predznak znači negativan doprinos uvoza na povećanje BDP-a.

Oduzimanje vrijednosti proizašlih iz doprinosa uvoza s vrijednostima proizašlih iz doprinosa izvoza rezultira doprinosom vanjskotrgovinskog sektora BDP-u. Prema tome doprinos vanjskotrgovinskog sektora izračunan je kao:

$$D_{vt} = D_i - D_u$$

gdje je:

D_i = Doprinos izvoza
 D_u = Doprinos uvoza

Doprinos vanjskotrgovinskog sektora prikazuje koliko je razlika između doprinosa izvoza i uvoza utjecala na rast BDP-a. Pozitivan predznak predstavlja pozitivan utjecaj na rast BDP-a, a negativan predznak indicira smanjivanje BDP-a.

Indikatori koji mjere izvozne propulzivnosti, uvozne ovisnosti te stupnja otvorenosti jasno predočavaju stabilnost i uključenost vanjskotrgovinskog sektora u vanjskotrgovinske tokove.

Kada se mjeri izvozna propulzivnost, uzimaju se u obzir sljedeći elementi:

$$X_p = X_t / \text{BDP}$$

gdje je:

X_t – robni izvoz u određenom razdoblju
 BDP – bruto domaći proizvod u određenom razdoblju

Rast udjela robnog izvoza u okviru bruto domaćeg proizvoda u određenom razdoblju ukazuje na veću propulzivnost izvoza ekonomije. Suprotno tome smanjenje udjela robnog izvoza u BDP-u ekonomije naglašava manju izvozna propulzivnost.

S druge strane indeks uvozne ovisnosti prikazuje koliki je zapravo udio uvoza u BDP-u određene ekonomije;

$$M_o = M_t / \text{BDP}$$

gdje je:

M_t – robni uvoz u određenom razdoblju
 BDP – bruto domaći proizvod u određenom razdoblju

Prema tome veći udjel ostvarenoga robnog uvoza u BDP-u u određenom razdoblju čini ekonomiju uvozno ovisnom i zapravo osjetljivijom na vanjskotrgovinske šokove. Manji udio ostvarenoga robnog uvoza zapravo govori o slabijoj izvoznoj orijentaciji ekonomije.

Stupanj otvorenosti mjeri otvorenost ekonomije. Izračunava se kao zbroj vrijednosti ostvarenoga robnog izvoza i uvoza u odnosu na ostvareni bruto domaći proizvod u određenom razdoblju.

$$O = [M_t + X_t] / BDP$$

M_t - robni uvoz u određenom razdoblju

X_t - robni izvoz u određenom razdoblju

BDP – bruto domaći proizvod u određenom razdoblju

Povećanjem broja robnog izvoza i uvoza u okviru bruto domaćeg proizvoda promatranog razdoblja rezultira većim stupnjem otvorenosti ekonomije te implicira veću uključenost u međunarodne vanjskotrgovinske tokove.

Jedan od često korištenih indeksa jest Indeks izražene komparativne prednosti (RCA Indeks). Balassa predlaže da rezultati vrijednosti izvoznih rezultata mogu biti korištene kako bi se otkrile komparativne prednosti određene ekonomije uz uvjet izuzetka troškova čimbenika proizvodnje.⁷

Indeks izražene komparativne prednosti (RCA - Revealed Comparative Advantage) izračunan je po sljedećoj formuli:⁸

$$RCA_0 = [(X_{ij} / X_{nj}) / (X_{it} / X_{nt})]$$

pri čemu je:

X_{ij} - izvoz proizvoda "i" zemlje "j",

X_{it} - svjetski izvoz proizvoda "i",

X_{nj} - ukupan izvoz zemlje "j",

X_{nt} - ukupan svjetski izvoz.

RCA indeks mjeri komparativnu prednost u izvozu robe «i» zemlje «y». Ako je vrijednost veća od 1, onda analizirana zemlja ima izražene

komparativne prednosti u izvozu konkretne robe. Obrnuto, ako je vrijednost manja od 1, onda je evidentan nedostatak komparativne prednosti u izvozu konkretne robe.

RCA indeksom prikazuje se stanje ekonomije zajedno s ekspanzijom pojedinih proizvoda u kojima postoji tržišni potencijal. Nadalje može se dobiti uvid o perspektivi i potencijalu vanjskotrgovinske razmjene. Zemlje sa sličnim RCA profilom imaju visoko intenzivnu bilateralnu trgovinu izuzev uključenosti intragranske trgovine.

Nadalje Amir koristi Indeks izvozne konkurentnosti (Export Competitiveness Index - XC) s ciljem identifikacije uspješnosti ili neuspješnosti proizvodnje u fazi suočavanja s konkurentski rastućim tržištima.⁹ Indeks izvozne konkurentnosti ukazuje na mjeru izvozne učinkovitosti proizvoda ili skupine proizvoda. Rast dobivenih vrijednosti iz indeksa tijekom promatranog razdoblja pokazuje izvoznu uspješnost proizvoda u konkurentski rastućim svjetskim tržištima. Indeks izvozne konkurentnosti izračunan je po sljedećoj formuli:

$$(XC_0) = (X_{ij} / X_{it}) / (X_{nj} / X_{nt})_{t-1}$$

pri čemu je:

X_{ij} - izvoz proizvoda "i" zemlje "j",

X_{it} - svjetski izvoz proizvoda "i",

- promatrano razdoblje,

t - prethodno razdoblje.

Izvozna konkurentnost proizvoda «i» zemlje «j» može se objasniti kao odnos udjela na svjetskom tržištu zemlje «j» s proizvodom «i» u promatranom razdoblju (t) s odnosom udjela u prethodnom razdoblju.

Ako indeks izvozne konkurentnosti iznosi više od 1, prisutna je rastuća izvozna konkurentnost. Suprotno tome ostvarena vrijednost koja je manja od 1 implicira na negativni trend izvozne konkurentnosti. XC indeks se također može interpretirati kao omjer stope rasta izvoza proizvoda «i» zemlje «j» i stope raste proizvoda «i» na svjetskim tržištima.

Mlageni koristi odnos izvoza i ukupne trgovine s ciljem mjerenja trgovinskih učinaka zemlje koji podrazumijevaju mogućnost izvoza i uvoza unutar

određenih kategorija proizvoda.¹⁰

Pokazatelj se može sagledati u sljedećoj formuli:

$$\text{Neto izvoz RCA} = (X_{ij} - M_{ij}) / (X_{ij} + M_{ij})$$

pri čemu je:

X_{ij} - izvoz proizvoda "i" zemlje "j"

M_{ij} - uvoz proizvoda "i" zemlje "j"

Prethodno spomenuti omjer prikazuje rezultate u intervalima od -1 do +1. Vrijednosti ukazuju na nedostatak komparativne prednosti ako se vrijednost nalazi između 0 i -1. Kada je vrijednost rangirana između 0 i +1, evidentna je komparativna prednost. Međutim vrijednost jednaka 0 implicira na jednakost uvoza i izvoza proizvoda. Prema tome, indeks predstavlja stupanj specijalizacije zemlje u izvozu određenog proizvoda.

Rezultati dobiveni RCA mjerenjem osobito su korisni kada se koriste s ostalim indikatorima (poput Neto izvoza RCA) kako bi se prevladala ograničenja dobivena indeksom izražene komparativne prednosti.

3.2. Metodologija

Primijenjeni model ovog istraživanja temelji se na kombinaciji indikatora koji mjere izvoznu konkurentnost specifičnih područja gospodarske aktivnosti Primorsko-goranske županije. Balassin indeks izražene komparativne prednosti predstavlja polaznu točku u mjerenju izvozne konkurentnosti proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava u Primorsko-goranskoj županiji. Preuzeti statistički podaci prezentirani su kao ključni element u sklopu izračunavanja izvozne konkurentnosti putem egzaktnog identificiranja komparativnih prednosti. Indeks izražene komparativne prednosti igra značajnu ulogu u mjerenju komparativnih prednosti testiranog područja. Indeks je služio kao neizostavni segment drugih indikatora u sklopu istraživanja komparativnih prednosti od strane Amira i Mlagenia. Relevantna poveznica između Balassina, Amirova i Mlagenieva indeksa jest zajedničko korištenje parametara izvozne konkurentnosti poput izvoza proizvoda na nacionalnoj i globalnoj razini. Izvoz proizvoda (u ovom slučaju proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava), kao sastavni

dio korištenih indikatora, u okviru primijenjenog istraživanja sveden je na odnos između nacionalnog (Republika Hrvatska) i regionalnog nivoa (Primorsko-goranska županija). Nadalje ne smije se izostaviti važnost elementarnih vanjskotrgovinskih indikatora koji se ogledavaju kao mjera vanjskotrgovinske gospodarske aktivnosti i uključenosti u međunarodne tokove. Indikatori poput doprinosa uvoza, doprinosa izvoza, doprinosa vanjskotrgovinskog sektora, izvozne propulzivnosti i uvozne ovisnosti predstavljaju elementarnu osnovu u otkrivanju i prezentiranju vanjskotrgovinske gospodarske aktivnosti Primorsko-goranske županije. Općeprihvaćeni i međusobno neodvojivi parametri u mjerenju konkurentnosti poput izvoza proizvoda, uvoza proizvoda i BDP-a Republike Hrvatske i Primorsko-goranske županije, nesumnjivo čine sastavnu komponentu vanjskotrgovinskih indikatora korištenih u sklopu ovog istraživanja.

U ovom istraživanju će se:

- Istražiti okvirnu gospodarsku i vanjskotrgovinsku aktivnost Primorsko-goranske županije koje su temeljene na agregatnim vrijednostima izvoza, uvoza i BDP-a kako bi se dobio objektivan uvid u ukupno gospodarsko stanje Primorsko-goranske županije s ciljem utvrđivanja i analize odgovarajućih razloga i ekonomskih čimbenika postojeće gospodarske aktivnosti Primorsko-goranske županije;
- Izmjeriti uvoznu ovisnost, izvoznu propulzivnost te izračunati stupanj otvorenosti s ciljem otkrivanja područja djelatnosti koje značajno pridonosi rastu izvozne aktivnosti i suficitu platne bilance gospodarstva Primorsko-goranske županije;
- Koristiti indeksom i pratiti kretanja indeksa izražene komparativne prednosti djelatnosti proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava kako bi se utvrdili ključni strukturalni problemi te djelatnosti;
- Spojiti dobivene rezultate korištenih RCA indeksa u svrhu projekcije realnog stanja izvozne konkurentnosti promatranog područja djelatnosti Primorsko-goranske županije
- Predložiti mjere koje će povećati izvoznu konkurentnost proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava Primorsko-goranske županije.

7 Balassa, B.: Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage. The Manchester School of Economic and Social Studies, 1965, Vol. 119, 93-123, 1965, str. 93-123.

8 Balassa, B.: Export and economic growth, Journal of Development Economics, North-Holland Publishing Company, No. 5, 1978., str. 203.

9 Amir, M.: Trade Liberalization and Malaysian Export Competitiveness: Prospects, Problems and Policy Implication, 2000., str.123.

10 Mlageni, T.: Revealed Comparative Advantage in SADC Economies, South African Update, Trade and Industrial Policy Secretariat (TIPS), Vol. 5., 2000.

3.3. Rezultati

Nakon analize gospodarskog stanja i aktivnosti Primorsko-goranske županije, bitno je istaknuti kakva je njezina izvozna konkurentnost. Općepoznato je da adekvatno vođena monetarna, vanjskotrgovinska te fiskalna politika rezultira zadovoljavajućom gospodarskom aktivnošću. Međutim instrumenti tih ekonomskih politika nisu dovoljno efikasni u uvjetima izvozne ovisnosti zemlje a istovremeno adekvatno vođenje ekonomske politike može ublažiti prelijevanje negativnih multiplikativnih učinaka. Prema tome evidentna je korelacija između vanjskotrgovinske razmjene i BDP-a. Tome svjedoči donedavno stihijsko kretanje ekonomske krize koja je strelovitom brzinom doprinijela negativnom gospodarskom trendu svjetskih ekonomija.

Izvozna konkurentnost često se spominje kao neophodna stavka rješavanju ekonomskih problema. Međutim hrvatski izvoz budi asocijacije mukotrpnog probijanja na inozemna tržišta bez evidentnih učinaka. Donedavni pokazatelji gospodarske ekspanzije ukazuju na to da se razvoj gospodarstva nije razvijao na povećanju izvoza već na povećanju domaće potrošnje.

U nastavku se prikazuje kakav je doprinos vanjskotrgovinskog sektora u povećanju BDP-a Primorsko-goranske županije.

Podaci pokazuju da je BDP Primorsko-goranske županije bilježio rast sve do 2004. godine gdje je evidentan blagi pad ukupne proizvodnje. Nadalje valja dodati da izvoz nije dovoljno utjecao na ekonomski rast u 2002. i 2003. godini dok je pozitivan utjecaj izvoza ostvaren u 2004. i 2005.

Tablica 2. Doprinos vanjskotrgovinskog sektora povećanju BDP-a Primorsko-goranske županije u periodu od 2001. do 2005. godine

GODINA	BDP(Y)*	IZVOZ(X)*	UVOZ(M)*	DOPRINOS IZVOZA (Di)	DOPRINOS UVOZA (Du)	DOPRINOS VT SEKTORA (Dvt)	VERIŽNI INDEKS PROMJENE BDP-a
2001.	1607	388	531	-	-	-	-
2002.	1783	227	447	-10,018	-5,227	-4,79	111,0
2003.	2402	218	637	-0,504	10,656	-11,160	134,7
2004.	2785	396	739	7,410	4,246	3,164	115,9
2005.	3179	404	789	0,287	1,795	-1,508	114,1

*Vrijednosti izražene u tisućama američkih dolara.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Statističkog ljetopisa Primorsko-goranske županije 2008.

godini. S druge strane robni je uvoz pozitivno utjecao na gospodarski rast u samo 2002. godini. Prema navedenim izračunima, lako je zaključiti da je Primorsko-goranska županija uvozno orijentirana zbog intenzivnije uvozne aktivnosti u odnosu na njezinu izvoznost aktivnost. Izuzetak je 2004. godina gdje je robni izvoz zabilježio brži rast u odnosu na robni uvoz te ostvario pozitivan doprinos. Ostale godine promatranog razdoblja ne isključuju bržu dinamiku rasta robnog uvoza u odnosu na robni izvoz te ukazuje na jači intenzitet uvoza u odnosu na izvoz.

Prema izrađenim kalkulacijama evidentna je dominacija negativnog impulsa uvoza nad pozitivnim utjecajem izvoza kroz promatrano razdoblje. Rezultat se očituje kao negativan doprinos ukupnoga vanjskotrgovinskog sektora povećanju BDP-a osim u 2004. godini gdje je ostvaren pozitivan utjecaj izvoza nadjačava negativan utjecaj uvoza. Dobiveni rezultati o utjecaju vanjskotrgovinskog sektora na kretanje BDP-a pokazuju da izvoz insuficijentno pozitivno utječe na rast BDP-a dok uvozni sektor karakterizira izuzetno visok negativni utjecaj.

U nastavku Tablica 3. mjeri uvoznost ovisnost, izvoznost propulzivnost te stupanj otvorenosti Primorsko-goranske županije. Grafikon 3. također ilustrira kretanje ključnih indikatora dobivenih iz Tablice 3. kroz promatrano razdoblje.

Indeks uvozne ovisnosti za Primorsko-goransku županiju bilježi negativno kretanje gdje se udio uvoza u BDP-u postupno smanjuje kroz promatrano razdoblje. Izuzetak su 2003. i 2004. godina, kada jača uvozna ovisnost Primorsko-goranske županije. Ako se spominje izvozna propulzivnost koju je

Tablica 3. Uvozna ovisnost, izvozna propulzivnost i stupanj otvorenosti Primorsko-goranske županije u periodu od 2001. do 2005. godine

GODINA	BDP*	IZVOZ* (X)	UVOZ* (M)	UVOZNA OVISNOST (Mo)	IZVOZNA PROPULZIVNOST (Xp)	STUPANJ OTVORENOSTI (O)
2001.	1607	388	531	33,04	24,14	57,19
2002.	1783	227	447	25,07	12,73	37,80
2003.	2402	218	637	26,52	9,08	35,60
2004.	2785	396	739	26,54	14,22	40,75
2005.	3179	404	789	24,82	12,71	37,53

*Vrijednosti izražene u tisućama američkih dolara.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Statističkog ljetopisa županije 2008., str. 137.

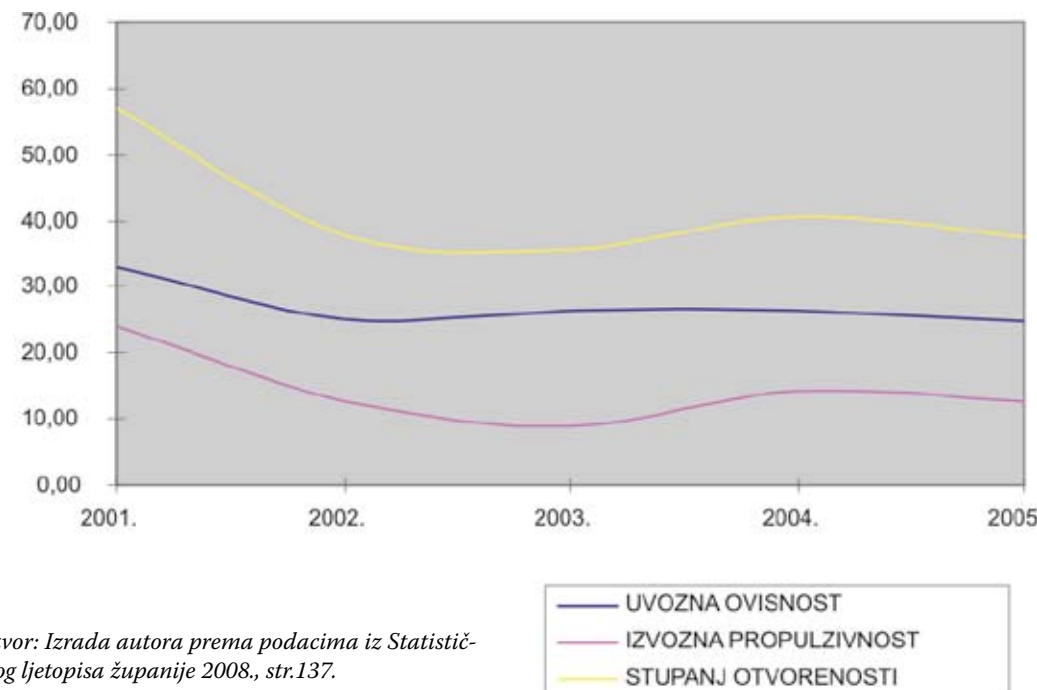
obilježavao negativni trend osim 2004. godine što indicira na ukupno snažniju uvoznost orijentaciju kroz promatrano razdoblje. Dokaz tome jest brža dinamika pada izvozne aktivnosti u odnosu na uvoznost aktivnost u okviru bruto domaćeg proizvoda.

U analizi stupnja otvorenosti razvidno je da se otvorenost Primorsko-goranske županije prema inozemstvu postupno smanjuje. Dokaz tome je

postupni pad sume uvoza i izvoza u BDP-u. Iznimka je jedino 2004. godina čiji pokazatelji pokazuju pozitivan pomak udjela robnog uvoza i izvoza u bruto domaćem proizvodu.

S ciljem detaljnijeg istraživanja izvozne konkurentnosti Primorsko-goranske županije stavljen je naglasak na područje prerađivačke industrije u dijelu «Proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava».

Grafikon 3. Uvozna ovisnost, izvozna propulzivnost i stupanj otvorenosti Primorsko-goranske županije u periodu od 2001. do 2005. godine

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Statističkog ljetopisa županije 2008., str.137.

Tablica 4. Indeks izražene komparativne prednosti (RCA) proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava Primorsko-goranske županije u razdoblju od 2003. do 2007. godine

GODINA	IZVOZ i (PGŽ)*	IZVOZ i (RH)*	Σ IZVOZ (PGŽ)*	Σ IZVOZ (RH)*	RCA 0
2003.	80776	784858	238718	6186630	2,67
2004.	208227	1103236	396481	8024157	3,82
2005.	169304	946098	403982	8772553	3,89
2006.	215728	1224352	531987	10376964	3,44
2007.	237640	1462062	579388	12363930	3,47

*Vrijednosti izražene u tisućama američkih dolara.

_i = proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Statističkog ljetopisa županije 2008., str.137.

Analizom podataka kroz promatrano razdoblje može se s velikom sigurnošću konstatirati da je ovo područje izvozno najjače. Upravo zbog takvih razloga u nastavku rada identificiraju se komparativne prednosti i izvozna konkurentnost proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava.

U Tablici 4. analizirane su komparativne prednosti proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava. U metodološkom pristupu spomenute su potkategorije (brodogradnja i popravak gospodarstvenih plovila te plovila za razonodu) koje zauzimaju najveći ponder u konkurentnosti. Prema tome s velikom se sigurnošću može pretpostaviti da su brodogradnja i popravak plovila svih namjena glavni pokretači kako prerađivačke industrije tako i cjelokupnog izvoza Primorsko-goranske županije.

Varijable formule RCA₀ izmijenjene su u odnosu na prvotno postavljeni model s ciljem preciznijeg izračunavanja konkurentnosti Primorsko-goranske županije. Ukupni svjetski izvoz predstavlja ukupni

Tablica 5. Izvozna konkurentnost područja proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava u razdoblju od 2003. do 2007. godine

GODINA	IZVOZ i (PGŽ)	IZVOZ i (RH)	XC0
2003.	80776	784858	-
2004.	208227	1103236	1,83
2005.	169304	946098	0,94
2006.	215728	1224352	0,98
2007.	237640	1462062	0,92

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Statističkog ljetopisa županije 2008., str. 137.

izvoz Republike Hrvatske dok ukupan izvoz zemlje «j» obuhvaća ukupan izvoz Primorsko-goranske županije.

Iz Tablice 4. vidljiva je rastuća komparativna prednost proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava sve do 2005. godine. Od 2005. do 2006. godine indeks izražene komparativne prednosti bilježi postupni pad. U 2007. godini prisutan je blagi porast RCA indeksa. Taj rast je potaknut rastom izvoza brodogradnje u kojem nije bilo zabilježenih zastoja u proizvodnji te je isporučeno 6 brodova. S obzirom na to da dobiveni rezultati prelaze vrijednost jednaku 1, može se zaključiti da Primorsko-goranska županija ima izražene komparativne prednosti u izvozu brodova za različite namjene. Iako bi se na temelju rezultata moglo pogrešno zaključiti da je komparativna prednost rezultat profitabilnosti brodogradnje realnost je drugačija. Ključni problem brodogradnje jest ovisnost o bankarskim izvorima financiranja, državnim poticajima i državnim jamstvima jer proizvodni proces po fazama i tehnološku osnovu financiraju bankarskim kratkoročnim i dugoročnim kreditima. Nije zanemariv utjecaj kamatnih i tečajnih razlika koje odlijevaju sredstva smanjujući likvidnost brodograditelja.

Ako se razmatra izvozna konkurentnost analiziranog područja (XC₀) Primorsko-goranske županije, treba napomenuti da se varijable izračunate formule modela odnose na izvoz konkretnog proizvoda Primorsko-goranske županije (X_i) te na ukupni izvoz konkretnog proizvoda iz Republike Hrvatske (X_{it}).

U nastavku Tablica 5. analizira opće stanje izvozne konkurentnosti područja proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava od 2003. do 2007.

Tablica 6. Neto izvoz RCA proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava Primorsko-goranske županije

GOD.	IZVOZ i (PGŽ) IZVOZ(PGŽ) _i	IZVOZ i (RH) UVOZ(PGŽ) _i	NETO IZVOZ RCA _{Aij}
2003.	80776	25233	0,523
2004.	208227	39978	0,677
2005.	169304	32839	0,675
2006.	215728	30982	0,748
2007.	237640	69602	0,546

Izvor: Izrada autora prema podacima iz Statističkog ljetopisa županije 2008., str.137.

U okviru usporedbe promatranih razdoblja s prethodnim razdobljima analizira se izvoz ostalih prijevoznih sredstava (među kojima je brodogradnja) Primorsko-goranske županije u odnosu na ukupni izvoz ostalih prijevoznih sredstava Republike Hrvatske. Zabilježen je većinom negativni trend. Valja dodati da indeks izvozne konkurentnosti iznosi više od 1 jedino u 2004. godini, što upućuje na višegodišnju oslabljenu izvoznu konkurentnost. U 2004. godini proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava Primorsko-goranske županije zabilježila je dvostruko veći rast u odnosu na prošlu godinu. S druge strane, ukupni izvoz ostalih prijevoznih sredstava Republike Hrvatske zabilježio je relativni rast, ali ne u tolikom omjeru kao što je slučaj kod Primorsko-goranske županije. Prema rezultatima u razdoblju od 2005. do 2007. godine indeks izvozne konkurentnosti prati konstantni pad (izuzev 2006. godine gdje je zabilježen rast). Razlog leži u nerazmjernoj dinamici između izvoza ostalih prijevoznih sredstava Primorsko-goranske županije i Republike Hrvatske. Prema tome pojedine županije Republike Hrvatske imaju izraženiju izvoznu konkurentnost prijevoznih sredstava u odnosu na Primorsko-goransku županiju.

Odgovor na pitanje o zadovoljavajućoj razini neto izvoza RCA prijevoznih sredstava Primorsko-goranske županije, može se pronaći u Tablici 6. Uzete su u obzir vrijednosti uvoza i izvoza ostalih prijevoznih sredstava Primorsko-goranske županije u razdoblju od 2003. do 2007. godine.

Dobiveni rezultati jasno ukazuju na komparativnu prednost proizvodnje ostalih prijevoznih sredstava. Dokaz tome jest kretanje rezultata neto izvoza RCA u granicama vrijednosti 0 i vrijednosti

+1. Pozitivne vrijednosti pokazatelja ukazuju na veću dinamiku rasta izvoza u odnosu na dinamiku uvoza prijevoznih sredstava Primorsko-goranske županije u promatranom razdoblju. Međutim, vrijednost neto izvoza RCA postaje sve manja upravo zbog slabijeg izvoza i jačeg pada u odnosu na uvoz prijevoznih sredstava u 2005. i 2007. godini.

4. RASPRAVA

Analizom djelatnosti na kojima Primorsko-goranska županija gradi svoju konkurentnost može se izdvojiti prerađivačka industrija koja predstavlja glavni pokretač izvozne aktivnosti i kao takva ima posebnu važnost za cjelokupno gospodarstvo županije. Međutim prerađivačka industrija bilježi stalne gubitke. Valja također izdvojiti trgovinu kao jednu od najdinamičnijih djelatnosti Primorsko-goranske županije. Trgovina je u okviru županije najveći uvoznik. U cilju smanjivanja važnosti trgovine u vanjskotrgovinskoj razmjeni fokus treba staviti na pokretanje domaće proizvodnje koja bi trebala nadomjestiti potražnju iz uvoza. Druga temeljna zadaća je uspostaviti konkurentnost brodogradnje na tržišnim osnovama.

Na temelju dobivenih rezultata istraživanja predlažu se sljedeće mjere za postizanje veće razine konkurentnosti. Neophodna je privatizacija brodogradilišta u svrhu podizanja učinkovitosti i brže prilagodbe tržišnim uvjetima. Potrebno je odabrati kompetentne investitore koji će svojom poslovnom politikom izbjeći nepopularne i socijalnoosjetljive poslovne poteze.

Potrebno je sustavno smanjivanje državnih poticaja do razine poticaja koji se daju brodogradnji u zemljama Europske unije. Preuzimanjem vlasništva od strane novih investitora injektiranjem svježega kapitala i uvođenjem suvremene tehnologije moguće je smanjiti ovisnost hrvatskih brodogradilišta o državnim poticajima. Kapitalnom i tehnološkom obnovom brodogradnje moguće je postići svjetsku razinu konkurentnosti. Pri tome ni državni poticaji ne trebaju prelaziti uobičajenu razinu koja je prisutna kod konkurenata.

Korištenje adekvatne fiskalne politike kao esencijalnog kreatora preduvjeta za rast djelatnosti. Stvaranje povoljnih uvjeta omogućava učinkovitiju adaptaciju i revitalizaciju hrvatskih brodogradilišta.

Rješavanje ključnih strukturalnih problema. Trebaju se determinirati nedostaci koji otežavaju upravljačku aktivnost i potiču rast nepotrebnih troškova.

5. ZAKLJUČAK

Konkurentnost u dinamičnom okruženju predstavlja imperativ bilo za poduzeće, državu ili županiju. Preduvjeti stvoreni za poslovni sektor i poslovno okruženje imaju presudnu ulogu u razvoju gospodarstva. Prema tome prilagodljivost poslovnog okruženja i poslovnog sektora potrebama potencijalnih ulagača dovodi do rasta investicija. Investicije potiču rast zaposlenosti, ali unapređuju proizvodnju ulaganjem u razvoj i istraživanje. Orijentacija prema tehnologiji, inovacijama, razvoju i istraživanju vidljivo podiže razinu konkurentnosti. Međutim nisu samo inovativnost i tehnološka dostignuća poticaj konkurentnosti. Ne smije se zaboraviti na demografiju, obrazovanje, uvjete stvorene od strane javnog sektora te na stabilnost makroekonomskog okruženja.

U okviru analiziranog područja pod nazivom „Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava“ od izuzetnog značenja su brodogradnja i popravak plovila svih namjena, koji su ujedno glavni pokretači kako prerađivačke industrije tako i cjelokupnog izvoza Primorsko-goranske županije.

Iako se izvozna i uvozna aktivnost gospodarstva Primorsko-goranske županije smanjuje, izvozna aktivnost opada brže od uvozne. Jednako tako smanjuje se otvorenost Primorsko-goranske županije prema inozemstvu što upućuje na smanjenje udjela uvoza i izvoza u BDP-u. Analiza izvozne konkurentnosti i specijalizacije u izvozu ukazala je na zadovoljavajuću konkurentnost Primorsko-goranske županije. Međutim izvozna aktivnost Primorsko-goranske županije trebala bi biti na višoj razini.

Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava zauzima mjesto najvećeg izvoznika prerađivačke industrije a ujedno i mjesto najvećeg izvoznika cjelokupne gospodarske djelatnosti Primorsko-goranske županije. Primjenom rezultata analize indeksa RCA, neto izvoza RCA te izvozne konkurentnosti može se zaključiti da izvoz ostalih prijevoznih sredstava ima komparativne prednosti u odnosu na ostale proizvode. Međutim ova je djelatnost održiva zbog državnih potpora. Kako se radi o djelatnosti koja je od presudne važnosti za gospodarstvo Primorsko-goranske županije, potrebno je pristupiti privatizaciji i tehnološkoj obnovi brodogradnje koja bi trebala poslovati na tržišnim osnovama uz korištenje samo onog oblika poticaja koji koristi konkurencija na svjetskom tržištu.

LITERATURA

- Amir, M.: *Trade Liberalization and Malaysian Export Competitiveness: Prospects, Problems and Policy Implication*, 2000.
- Balassa, B.: *Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage. The Manchester School of Economic and Social Studies*, 1965, Vol. 119, 93-123, 1965.
- Balassa, B.: *Export and economic growth, Journal of Development Economics, North-Holland Publishing Company*, No. 5, 1978.
- Financijska agencija (FINA): *Analiza financijskih rezultata poslovanja po županijama u 2006. i 2007. godini*, Zagreb, 2008.
- Grgić, M.: *Značaj vanjske trgovine za privredni rast i granice za financiranje deficita platne bilance, Ekonomski pregled, God. (40.), br. 3-4, Zagreb, 1989.*
- Islam, M., N.: *Export expansion and economic growth: testing for cointegration and causality, Applied Economics, London, Routledge, Vol. 30., No. 3, 1998.*
- IMD: *World Competitiveness Yearbook 2008, Geneva, 2008.*
- Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Rijeka: *Gospodarski profil Primorsko-goranske županije u 2007. godini, Rijeka, 2008.*
- Mlangeni, T.: *Revealed Comparative Advantage in SADC Economies, South African Update, Trade and Industrial Policy Secretariat (TIPS), Vol. 5., 2000.*
- Nacionalno Vijeće za konkurentnost: *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2007., Zagreb, 2008.*
- Program Ujedinjenih naroda za razvoj: *Kvaliteta života u Hrvatskoj: Regionalne nejednakosti, Zagreb, 2007.*
- Škufić L., Ladavac J.: *Analiza vanjskotrgovinske razmjene Republike Hrvatske po županijama, Ekonomski pregled, 52 (7-8) 925-950, Zagreb, 2001.*
- Ured državne uprave u Primorskoj županiji: *Statistički ljetopis Primorsko-goranske županije 2008., Rijeka, 2008.*
- World Economic Forum: The Global Competitiveness Report 2006-2007, Geneva, 2007.*
- <http://www.dzs.hr>
- <http://www.weforum.org>
- <http://www.imd.ch/wcc>
- <http://www.hgk.hr>
- <http://www.konkurentnost.hr/>
- <http://www.wbc-inco.net>
- <http://www.pgz.hr>
- <http://www.poslovniforum.hr/nkd/nkd4.asp>

Prof. dr.sc.Dragoljub Stojanov

Prof. dr.sc. Heri Bezić

Univ.spec.oec. Tomislav Galović

Faculty of Economics, University of Rijeka

EXPORT COMPETITIVENESS OF PRIMORJE-GORSKI KOTAR COUNTY

SUMMARY

To achieve a higher level of export competitiveness, it is necessary to identify advantages and obstacles encountered in export and import of Primorje-Gorski kotar County. For economies as small as the Croatian economy, export competitiveness is the key to the sustainable growth and vitality of economic activity. Proper utilization of advantages and reduction of risks result in favourable environment for increasing investment activities and employment, costs are reduced and productivity improved. Also, export makes it possible for domestic production to reach the effects of economy of scales. The above consequences undoubtedly have economic development as a result. A surplus in foreign exchange of Primorje-Gorski kotar County has been recorded in the field of production of other means of transport, with ship building at the very top of the list, which is due to the County's competitive advantages. However, there are structural problems that weaken export competitiveness of the most propulsive export sector. Primorje-Gorski kotar County has recorded a steep growth in activities like trade and processing industry, owing to favourable business environment and business sector in the past few years. However, neither the real deficit generated by some activities of Primorje-Gorski kotar County nor negative company performance resulting from insufficient competitiveness should be disregarded.

Key words: export competitiveness, RCA index, RCA net export, economic activity of Primorje-Gorski Kotar County, foreign exchange